

Okuyucu Mektupları / *Reader Letters*

Bir Felaket Senaryosu: Kütüphanelerin Belediyelere Devri

İsmail Akman*

Cumhurbaşkanı'nca bir kez daha görüşülmek üzere meclise geri gönderilen 15.07.2004 tarih ve 5227 sayılı "Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun" ile 19.04.2006 tarihli Başbakanlıkça Meclise gönderilen "Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Bazı Taşra Kuruluşlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devredilmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" Kültür ve Turizm Bakanlığı Kuruluş yasında değişiklik yapılarak bakanlığın tüm taşra birimleri kaldırılarak, illerde bulunan birimleri İl Özel İdarelerine İlçelerde bulunanlar ise İlçe Belediyelerine devrini sağlayacaktı.

Ancak; 5227 sayılı yasa meclisten geçmesine rağmen Cumhurbaşkanı'ndan geri dönmüş ve mecliste tekrar görüşülmek üzere bekletilmekteydi. Hatta yasanın veto edilen kısımları meclis MİLLİ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR ALT KOMİSYONU'nda tekrar görüşülmüştü.Fakat yeniden yasalaşmak üzere bekletiyordu. Genel kanı, yasanın çıkmayacağı yönündeydi. Zira ne belediyeler, ne özel idareler böylesine kapsamlı bir şekilde bir bakanlığın taşradaki hizmetlerini üstlenmeye kendilerini hazır görmüyorlardı. Zaman zaman kimi belediye başkanlarının medyaya yansıyan demeçlerinde, kendilerine kaynak yaratacak kurumların devrine olumlu bakabileceklerini ancak kaynak tüketen ve sürekli kaynak ihtiyacı olan kurumları istemedikleri yönünde beyanatlarda buldukları bilinmekteydi.

Bu anlamda kadük kaldığı düşünülen bu yasanın hayata geçirilme fikri 2008 yılının ilk aylarında tekrar canlanmaya başladığını basılı medyadan anlıyoruz. Başbakanlıkta oluşturulan ve birincisi Başbakanlık Müsteşarı başkanlığındaki komisyonla diğeri bürokratlardan oluşan ikinci komisyon çalışmalarını Nisan 2008'de ilgili makamlara sunacaklar.

* Ulus Kültür ve Sanat Evi İlçe Halk Kütüphanesi Kütüphane Müdürü e-posta:ismailakman1@hotmail.com

Bakanlık çalışanı olarak bu tip ani ve alt yapısı oluşturulmadan “reform” adı altında gerçekleştirilmesi beklenen bir eylemi benimsemediğimizi belirtmek istiyorum. Ülkemizde kültür ve sanat alanında zaten bir kabul görme, anlaşılma, arz-talep dengesi kurma yönünde ciddi sıkıntılar var. Merkezi yönetimle tek elden çözülemeyen onlarca sorunun ihtisas birimi olmayan belediye ve özel idarelerce çözümünü beklemek, hele hele bizim ülkemiz gerçeklerinde bunu beklemek oldukça anlamsızdır.

Olaya Kütüphaneler bazında bakıldığında binası, nitelikli personeli, bütçesi gibi en temel unsurlarını tam olarak oluşturamamış bir durumda iken ve hatta emekleyemeyen durumda iken yaşanacak bir devir özet olarak, kütüphanelerin resmen sonu olacaktır.

Çıkartılması öngörülen yasanın en sakıncalı ve anlamsız yanlarından birisi de, ülke genelinde örgütlenmiş bulunan Halk Kütüphaneleri’ni dünyada başka bir örneği olmayacak şekilde il ve ilçelerde farklı farklı kurumlara devretme anlayışıdır.

Başka ülkede bir örneği var mı bilemeyiz ama, zannetmiyorum ki olsun. Bu yasa ile hiyerarşik düzeni bozacak bir düzenleme yapılarak İl Halk Kütüphaneleri İl Özel İdarelerine, İlçe Halk Kütüphaneleri de İlçe Belediyelerine devredilmek istenmektedir. Mevcut Halk Kütüphaneleri yönetmeliğine göre İl Halk Kütüphaneleri pek çok konuda o ildeki kütüphanecilik faaliyetlerinde koordinatör ve denetleyici, düzenleyici bir kurumdur. Devir gerçekleştiği takdirde bu hiyerarşik yapı içindeki bağ resmi olarak ortadan kalkarak, denetim ve standartlar bakımından kaotik bir ortam oluşacaktır.

Teknik, idari ve mesleki konularda illerde ki tek muhatap kuruluş İl Halk Kütüphaneleridir. Bu kamu yönetimi mantığı bakımından da gerekli ve anlamlı bir uygulamadır. Ama çıkarılacak yasa ile bir birilerine hiyerarşik olarak bağlı olan bu kurumlar bir birinden bağımsız olan kurumların (Özel İdare–Belediye) birimleri haline geleceklerdir. Bunun sonucunda da; birbirilerinden kopuk, ortak hedefleri olmayan heterojen özellikler taşıyan pek çok kütüphane ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Ülkemizde halen 1149 Halk Kütüphanesi var. Bunlardan 81 tanesi ilde olup İl Özel İdarelerine 1068 tanesi ise ilçe ve kasabalarda olduğundan Belediyelere devredilecek olan kütüphanelerdir. Kısacası, asıl devirin BELEDİYELERE olması planlanmaktadır.

Burada gerçekten düşünmek gerekiyor. Bu tip bir uygulamanın mantığı nedir ve başka bir örneği var mıdır? Bu tip ayrıştırmanın yararları neler olabilir? Aynı tip kurumlar olan İl/İlçe Halk Kütüphaneleri arasında işbirliği, standardizasyon, koordinasyon nasıl sağlanacaktır? Kurumlar arası gelişmişlik düzeyi nasıl kontrol edilecektir? Her Belediye ve Özel İdarenin inisiyatifine terk edilen kütüphaneler

top yekun olarak nasıl gelişeceklerdir? Bölgesel farklılıklar nasıl ortadan kaldırılacaktır? Politik anlayışın hakim olduğu belediyelerde, kütüphanelere ne tip yayınlar alınacak veya alınmayacaktır? Her belediye başkanı değiştiğinde kütüphanede neler değişecektir? Yerel anlamda kütüphaneler her tür siyasi etkiye açık mı, kapalı mı olacaktır? Özellikle merkezi üniter yapı anlayışına karşı olan belediyeler kendilerine devredilen kütüphaneleri ne amaçla kullanacaklardır? Kütüphaneler siyasi propaganda ve eğitim merkezleri olmayacaklar mıdır? Kütüphane kaynakları ve personeli amacı dışında değerlendirilmeyeceğinin garantisi nedir? Personel ve mali kaynak sıkıntısı içerisinde kıvranan 900'ün üzerindeki ilçe ve kasaba belediyesi kütüphane personelini yerinde tutup kütüphaneye her sene kitap ve materyal alımı için kaynak ayıracak mıdır? Yoksa şu iş daha önemli mali kaynak oraya diyerek, kütüphane personelinin bir kısmını da başka bir göreve kaydırılacak mı kaydırılmayacak mıdır?

Bunlar aslında cevapları hepimiz tarafından bilinen sorular. Eğer bir devir, ki bana göre “başından atma” gerçekleşecekse bu en azından İl ve ilçe Halk Kütüphanelerinin top yekün Özel İdarelere devri olmasıdır. Sayın Bakanımızın 2008 Yılı Bakanlık Bütçesi üzerine yapmış olduğu açıklamadan anladığımız kadarıyla kütüphane, müze gibi kuruluşların merkezden yönetimin daha doğru olduğu yönündedir. Kendinden önce devir konusunda bir çalışma yapıldığını ama buna pek katılmadığını yaptığı konuşmadan anlamaktayız. Umarız bu anlayışta bir değişiklik olmaz. Zira ülkemiz kütüphanelerini dağıtacak kadar zengin bir ülke değildir. Geç de olsa güç de olsa kütüphaneler bir gün layık oldukları ilgiyi ve anlayışı göreceklere inanıyorum.

Kurumlarda personelin performansını olumsuz olarak en çok etkileyen konunun “iş” ve “iş yeri” konusundaki belirsizlik olduğu bir gerçektir. Bu nedenle Kültür Camiası çalışanlarının sürekli bu tip endişeye sevk etmenin hiçbir yararı yoktur.

Çoğu kez kütüphane personelleri üzerinde yapılan araştırmalarda, kütüphanelerin yerel yönetimlere devrinin olumlu olduğunun ancak, bugünkü şartlar altında bunun mümkün olmadığı sonuçları çıkmaktadır. Gelişmiş toplumlarda yerel örgütlerin de son derece gelişmiş olduğu, mali ve idari açıdan iyi durumda oldukları görülmektedir. Bu nedenle bu tip ülkelerde pek çok kamu kuruluşu belediyelerin birimleri olarak hizmet vermektedir.

Bunun böyle olduğunu en azından Almanya Cumhuriyeti'ne yapmış olduğumuz bir eğitim gezisinden biliyorum. Ama bu ülkede bile, bazı belediyeler kendilerine bağlı kütüphanelere oldukça iyi imkanlar sunarken, kimi ilçe belediyeleri de kaynak sıkıntısı nedeniyle pek çok şube kütüphanelerini kapatarak 100 bin nüfuslu ilçe merkezine (Almanya/Mitte ilçesi) taşımayı ve küçülmeyi tercih edebilmektedir. Hatta görüştüğümüz bir başka Kütüphane Müdürü bağlı

bulunduğu belediye başkanın kendisine aynen şöyle söylediğini ifade etmişti:

“Personeline de kendin bul, kitap parasını da, kira giderlerini de!” İnanın bunu duyunca şok olmuştum. Almanya gibi mali kaynakları iyi bir ülkede bir belediye başkanı bunu söyleyebiliyorsa düşünün bizim belediye başkanlarımız ne der? Ayrıca şunu da belirtmeliyim ki, Almanya kütüphanelerinde çalışan Kütüphane çalışanlarında bir gelecek kaygısı yaşadıkları hissini edindim. Bu kaygıların tüm kütüphane çalışanlarında olduğunu ve en azından siyasi yapısı bulunan belediyelere bağlanmayı istemediklerini biliyorum. Temennim; kütüphaneler ve çalışanları olarak bir kaotik ortama sürüklenmememizdir. Ama yerel yönetimlere devir konusunda pilot bakanlık olarak daha önce seçilmiş olan bakanlığımızın bu eksenden nasıl kurtulabileceği konusunda da endişeliyim doğrusu.

Öte yandan güncellenerek yasalaşan 3.7.2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda Belediyelerin verecekleri ve sorumlu oldukları hizmetler içerisinde Kütüphaneler sadece “Gönüllü Hizmetler” başlığı altında yer almaktadır. İşin doğrusu asli görev değil tali bir görev olarak mütalaa edilmiştir. Kısacası Belediye Yasasında Kütüphanenin “adı” bile yok!

Sonuç olarak, bu devir belediyelere gerçekleşirse, bu güne kadar boy atamamış bir fidana son balta darbesini belediyeler vuracaklardır!